

הלכות סבה סימן תרלו

יום שביעי, יזמן (א) יכול לצאת מסבה זו (ד) ולישב באהרה: ב יוצאין בסבה (ה) שאולה
[*] (ו) יזמן יוצאין בשל שתפות: ג (ז) הסבה גזולה, פשעה, פיצוד, אם תקף על חברו
והוציאו מסבתו וגזלה ונשב בה, נצא, (ח) שאין הקרקע נגזלת: הנה מיהו, לכתחלה לא ישב אדם
בסבת חברו (ט) שלא מדעתו, כלישפן אם דעתו לנגלה, וכן לא יעשה סבה לכתחלה בקרקע של חברו שלא
מדעתו * (י) בקרקע (י) שהיא של (ב) רבים (היא ואיח), מיהו, בדיעבר נצא, וכן (ב) (יא) * לא יקצצו ישאל

ב שם וכתבתי
 ג קראתא שם
 ה בסמיך ד קלי
 ו דתא טרישא
 ח קראתא ליה
 וכתבתי וקראתי
 זרב וזמן

שערי תשובה

[*] וכן יוצאים בשל שתפות כו'. זה דעת הרמב"ם. ומר"ש פן המשפ"ץ בתשובה
 סימן ח דתא דתריב תעלה דסבתו השתפס הפסדי אהדי פסלה לדעת
 רש"י ותוספות וזמן וכן דעת הר"ן חסדאי וזר שלטנו פן רבנו יונה, ע"ש. וכתב כו' כו'
 שפסקיט"ק דף כו נראה מדעת פלם דברכה לבטלה כו' לא נהי' וזה לשון
 רלב"ן היה קביר דתה דליף הרמב"ם ק"ו שתפס משאלת פרקא הוא. משאלת קלה
 שלו כל ימי שאלתה כו'. ובמקום הק"ו היא באפו אחר דברי הרמב"ם וכו'. ע"ש. אף
 י"ל רמ"ם מודה הרמב"ם דקביר אהדי, אף הוא חתום המציאות כו' דעכיד סבה בשתפס

באור הלכה

* וכן בקרקע שהיא של רבים. ע"פ במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הפג"ח
 אבדקס והוא חושש לברכה לבטלה. והנה כמה אחרונים השיטו עליו וע"פ אב"ח
 רבה וטעמיהו הקורטנרין דאין ראיה מסימן תרמ"ט, ובמ"ו וקציעה ובבב"ר יושע
 ובמסארת מרדכי, וע"ל אלה מדעת פלם דברכה לבטלה כו' לא נהי' וזה לשון
 הבית מאיר: הנה וכן בקרקע וכו' — בדרכי משה כתב על זה: ולא ראיתי
 מקורו בזה, אלא שסמך אבדקס ס"ב: ואף בדריעבר וכו' מפל מקום נראה לי
 דאין לברך עליה כמו שכתב רש"י סימן תרמ"ט, ואס"פ ה"ו ברכה לבטלה. וע"פ
 סימן חנו מה שכתבתי על גוף הדין דסימן תרמ"ט, והכא ברור דברך, ואין זה
 ענין לסימן הנ"ל דשם קנה הגזלה וכו', וכל זה בחוקה חברו וזמן לגזול מה
 שאין פן נגדו דין שעושה סבה ברשות הרבים, הא איה אלא שאולה ממש,
 שכרי אינו כפון כלל אלא לשאל המקום עד אחר המגילה המדונה בעינה בלי
 שום חרזון, ואפילו שואל שלא מדעת אינו, שקרי רבים ואפילו עבדים וזאין
 ואינם מוחזין, והרי שואל מדעת ממש ופשטא דברך, ע"פ שם עוד, עד כאן
 לשונו, ובה ממש כתב הבב"ר יושע, אבל מה יעשה במה האמת בדרכי משה
 בשם הרד"ש, והעתיקו הנ"ל באהרו: גמליאל ונגא עבד לה מטלמא
 בשוקא, עבר רבי שמעון פן לקיש אפר לה: מאן שרי לך. ובאר האורחות
 דע"ד פאן לא לשירו רבנו במספא ברשות הרבים אלא בדריעבר אבל לא
 לכתחלה, ואפשר לומו דרנקה בשוקא במקום שמצוי עבדים ושבים ומכסי
 עליהם חרזון, אבל לא כמי ששכפף בצדי רשות הרבים סמוך לפתח ביתו, ויצין
 זה הנחמק פנינים ממשוכת שואל ומשיב. אחר-כך מצאנו בבב"ר יושע שפסק
 בזה לגמרי ומטעם אחר, דהא כתב רמ"א בחש"מ שפס"ט סימן קטב סעיף א דאם
 נתן הפלף רשות להצמיד דלתות פכאיו שנתן, הינא דמלכותא הינא, כי השוקים
 והרחובות שלהן ויכולים לעשות פתח מה שירצו, ומעשה פתח שהכל פתח רשות
 הפלף, בין הרחובות שחוף העיר בין אותן שחוף לעיר, וכן שהמלכות יש לה
 רשות לנחות ואינה מוחה מסתמא מוחלת על זה⁽¹⁾ לעשות סבה ברשות הרבים
 ואין פאן אסור גזלה כלל, וע"פ שם שדעתו דאין צריך לטל רשות בפרוש על זה
 מש"ד העיר, ומסתמא נתח לו מכלא מוחזין כו', ולכן שפיר יכול לברך, ע"פ שם.
 סוף דבר, הנהגים להקל בזה אין למחות כו', כי רבי המתייר⁽²⁾, עוד נראה לי,
 דאם פאנו להחמיר שלא לעשות אפילו סמוך לפתח ביתו יצא קלקול גדול, ובה
 ראיתי בעיני שפשוין הסבה אחרו הפתים, ובגזרות הקטנות שם אינו מצוי כל-
 כך שיהיה לכל אחר בית הבסא מקוד, והוא מקום קטור לקטנים לפנות שם
 וקצמים אף לגדולים ומצוי שאורו המקום אינו נקי שם, ואפילו אם קצו לנחות
 קצת אינו יודע אם יוציל מדינא, שהוא בכלל בית הפסא ושן, ועל-כפנים צריך
 מדינא לברך המלמים של הבית שם, ובברך האנכתי לעיל בסימן פג בבאר הלכה
 דבור הפתחיל וינאה, ע"פ שם, וטוב יותר לעשות סבה ברשות הרבים ממש
 מלעשות סבה במקומות אלו, ע"פ ברכות כ"ד עמוד ב: * לא יקצצו וכו', ע"פ
 במשנה ברורה במה שכתבנו ובמקום וכו', והוא מהשו"ו. עוד כתב בסימן תרס"ד,
 דהוא הדין במקום שהצדדי העיר הם משה העיר והוא נותן רשות לקצין

באר היטב
 (א) רפ"ם. כתב המ"א: רצ"ע שפסקנו קצת לעשות סבה ברירה וא"כ סבה
 גזולה היא, ואת"ל דכל ישראל מוחזין להם מ"מ יש לא"י חלק בהם,
 ע"ש שהאר"י והע"ל: ע"כ אסור לעשות סבה ברירה שא"י לא מחזי על פה,
 ואף בדריעבר פשעה מ"מ לא יברך עליה דתור ברכה לבטלה, ע"ש: (ב) לא
 יקצצו, ובמקום שיש רשות לאצ"י המקום לקח עצים מן העיר בדינא

משנה ברורה

זמנים משכעת הזמנים שתרצה, ואפילו ביום השביעי אם לא עשית
 ק"ם לכן, ובין השמשות אסור לעשותה על-ידי עצמו, והרי ספקא
 דאזכריה, (ו) ועל-ידי עבד"ם שרי לעשותה. גר שפוטגור פתוף ימי
 החג, (ז) עושה סבה בימי החג הנותרים: (ג) יכול וכו'.
 אשמועינן (ח) דלא פצינן שיהיה סבה לשבועת זמנים ונזא:
 (ד) ולישב באהרה. וכן יכול לאכל כו' (ט) ולישן כו':
 כ (ה) שאולה. דכתיב (י) "כל הארץ בישראל יושבו בפסח",
 מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסבה אחת (והינה זה אחר זה),
 וזה (יא) אי אפשר שיהא לכלן, דלא מטי לכל חד שנה פרוטה,
 אלא על-ידי שאלה⁽⁶⁾: (ו) וכן יוצאין בשל שתפות. קל-והמ"ו
 (יב) משאלת, וכל-שפון כאן דיש לו חלק בה, והנשאר הוא שאול
 לו, דעל דעת פן נשתפס: ג (ז) סבה גזולה, פשעה, אץ
 הלשון (יג) מדאק"ב בל-כה, דהא דרש"י מדקתיב "הג הסכת
 שעשה לך" למעוטי גזולה⁽⁷⁾, אלא רוצה לומו, דגזולה כהאי
 שסקר על חברו והוציאו וכו' פשעה: (ח) שאין הקרקע נגזלת.
 דכל המזק"ב לקרקע הרי הוא בקרקע, והרי היא פתוקת בצ"ל
 הראשונים וכשאלה דמנא לדיעה⁽⁸⁾: (ט) שלא מדעתו. שמה
 בעל הסבה הוא מקפיד על זה, שלא יראה חברו את עצמו ויחזיק
 אכילתו בלי ידיעתו, וממילא אין נכון לברך עליה, אבל סתם
 (י) לכנס ולישב בסבת חברו בשעה שאין בעל הסבה
 פסח, שפגודאי לא יקפיד על זה, דניתא לה לאצ"י דליעבד
 מנהו בממונה. (י) ומכל מקום אם אפשר שפגודא בעל הסבה
 פגודא שהוא שם, אף דבצת הבגיסה אינו שם לא יכנס שלא
 מדעתו, פי אפשר שבעל-הבית יתבייש לכנס ולאכל או לעשות
 עסק אחר בפניו. כתב בבב"ר יושע, דהא נטל רשות מאשתו של
 חברו כשאינו בביתו נראה דמנהו, דכ"ן דהרשתה אשתו מסתמא
 לא יקפיד על זה: (י) שהיא של רבים. כתב המגן אברהם:
 וצריך עיון, שפסקנו קצת לעשות סבה ברשות הרבים? ואם תמצי
 לומו דכל ישראל מוחזין, מכל מקום יש לעבד"ם חלק בהם,
 והעלה דאסור מטעם זה לעשות סבה ברשות הרבים, דעפ"ם
 פגודאי לא מחזי, ואף בדריעבר פשעה, מפל מקום לא יברך
 עליה דתור ברכה לבטלה. והאלה ובה דברכה לבטלה לא
 תרי, ע"פ שם שהאר"י כו', ועל-פ"ן אם אין לו אחרת משי לברך
 עליה, וכן מצדד בספר מאמר-מקדכי להקל. וכתב שכתב שואל

ומשיב סימן קכח [כתב]. דרחוב שלפני הבית הם שלו ולא מקרי רשות הרבים⁽⁹⁾, (טז) ובפרט היכי שיש להם דעקאמנ"ט: מש"ד העיר
 שיש להם רשות לעשות ערבין וספות אין לקפצק כו' נ"ת. וע"פ בבאר הלכה: (יא) לא יקצצו. מיער של עפ"ם אפילו מדעת
 העכו"ם. וטעם דין זה ופכ"ו יתבאר לקמן בסימן תרמ"ט ע"פ א בהג"ה⁽¹⁰⁾. ובמקום שיש רשות לאצ"י המקום לקח עצים מן העיר בדינא

שער העיון

(1) פרי"מגדים, דהא צריך לישב גם בשמיני, והרי שבת דשבות במקום מצוה דשרי ופ"מג⁽⁶⁾: (2) גמרא: (3) ע"פ במסא: (4) רש"י: (5) גמרא: (6) רש"י:
 (7) פת"י יוסף פל"ם רכ"ש: (8) מגן אברהם: (9) ט"ו: (10) אלהי רבה ושערי תשובה: (טז) וכו' זה כתב גם הפרי"מגדים:

תרומה: 1 קנב הרשאה.

הלכות ספח סימן תרלו

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק ו]

(א"ר"ח סי' קנ ס"ק כב) שד"א באופן שהבעלים אינו מקפיד על הישיבה בה אלא רק על גזילת הסוכה עצמה, אבל באופן שמקפיד הבעלים על ישיבת הגולן בחצירה, נחשב הוא כגולן על ההשתמשות בקרקע שאינה שלו, ואינו יוצא בה ידי חובה משום שנחשב כיושב בסוכה גזולה (וראה קהלות יעקב (סוכה סי' כב) שביאר מדוע אין זוה משום יצאה הכאה כעבירה). והוסף, שכן הביאור גם בדין הש"ע לגבי מי שעושה סוכה בקרקע של רבים, שאינם מקפידים אלא על הנחת הסוכה שם, אך אין להם נפקא מינה אם יושב בה או לא.

[משנ"ב ס"ק י]

שְׁלֵפְנֵי הַפְּתִיחַ הֵם שְׁלֹוֹ לֹא מְקַרְי לְשׁוֹתֵי הַרְבִּים⁹.

9) שם (מהדריק ח"א סי' קכח) כתב שהארבע אמות שלפני פתח ביתו נחשבות כשלו, ולפיכך אינן נקראות רשות הרבים (ובביה"ל ר"ה וכן) כתב שבנאה כסמוך לביתו, ולענין בניית סוכה ברשות הרבים שכל תרשביה יהודים, האם צריך ליטול רשות לכך מהרשויות, ראה בביה"ל שם, ומה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יא]

הַפְּתִיחַ הַבַּיְתָא לְקַרְנֵי הַבַּיְתָא תְּרַמֵּט קְצִיף א בְּהֶ"ה¹⁰.

10) שם כתב, שסתם נכרים גחלי קרקע הם, ואם כן אף שנתון הנכרי רשות לקחת מהיער, יתכן שגזול אותה אינו הבעלים עליה.

[ביה"ל ד"ה וכן]

מִקְטָא מוֹהֶלֶת עַל 141 וכו', אֵין לְפָחוֹת בֵּינָן, פִּי נְבוֹ הַמְתִּירָן¹¹.

11) ולבנות סוכה במרפסת כשהשלטונות (בחוץ לארץ) אוסרים זאת משום שמכערים את פני העיר, דעת הגרי"ש אלישיב (חשוקי חמד סוכה עמ' רלט) שנחשב כגול ואסור, מפני שללא רשותם אסור לבנות שם בנינים, וכל מה שהתירו לבנות הוא בתנאי שלא יכערו את פני העיר. נמצא שבבניית סוכה בנדר החוק יש חשש גול על הבנין עצמו.

12) וכן מי שאין לו מקום לבנות סוכה בביתו, דעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה סוכות פי"ז סי"א) שרשאי לבנותה ברשות הרבים, אם נתנו ראשי העיר את רשותם, אלא שעליו להזהר שלא להפריע להילוך הרבים. דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני סוכות פי"ח ס"ק א) שדברי הכה"ל נאמרו בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל שבמי המדינה הם יהודים החייבים כמעות סוכה, מותר לבנותה ברשות הרבים באופן שאינו מתע מהרבים לעבור, גם אם מצמצם את מקום הילוכם, ואף אין צריך לבקש רשות מהעיריה על כך. ודעת תורה בשם שו"ת תועפות ראם מבואר, שבלאו הכי אין הנכרי יכול למחות בארץ ישראל, מפני שאין לו קנין הגוף בארץ [אכן בהגהות חתם סופר (על המני"א ס"ק ג) העיר שבדבר זה יש סתירה בין הירושלמי כבא קמא (פי"ז ה"ח) שהתיר לבנות סוכה ברשות הרבים בארץ ישראל, לבין הירושלמי בסוכה (פי"ג ה"א) שאסר, וכן הביא הדעת תורה שהתקשה הגרי"א בסתירה זו].

ולבנות סוכה בחצר משותפת של בנין, דעת הגרי"ג קרליץ (שם) שאין צריך לשאול רשות מהשכנים, ואף אין בכוחם למחות בו, כיון שכן דרך השימוש בחצר משותפת, ורק אם טוען חבירו שרצה להקים במקום זה את סוכתו, טענתו טענה.

ולבנות סוכה במרפסת שבנה ללא רשות מהשכנים [אותם שזכותם לעכב על פי מנהג המדינה], דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות יב) שאסור משום גזל, ואין לברך על הישיבה בה, אלא אם כן יש בידו אישור אמיתי מהעיריה לבנות אף שהשכנים מתנגדים.

ולהעמיד בחצר המשותפת עמודים [ירלסים] כדי לבנות על גביהם סוכה, דעת הגרי"ש אלישיב (שם) שאם מעמידם רק למשך ימי הסוכות מותר הדבר, אך אם מעמידם בקביעות והשכנים אינם מסכימים, אסור הדבר משום גזל, ואין לברך על הישיבה בסוכה.

וְהָיוּ שְׁבוֹת דְּשִׁבוֹת מְקוּמָה סְעוּדָה דְּשִׁרְיָא [פמ"ג]⁵.

5) אמנם, במשני"ב כתב שבבין השמשות אסור לעשותה כי הוא ספיקא דאורייתא, ומבואר שבניית סוכה אינה שבות אלא איסור דאורייתא [ולענין הנחת הסכך על ידי נכרי, היקל במשני"ב לעיל (ס"ק א), אך מרוקדק מדבריו שלהקים סוכה אסור, הואיל ואיסורו מדאורייתא]. ואכן, בפמ"ג (משני"ב ס"ק א) שהביא השעה"צ מבואר שטעם ההיתר כאן הוא משום שאף מלאכה דאורייתא הותרה על ידי נכרי בבין השמשות לצורך מצוה [ואף שהמצוה לשבת בסוכה בשמיני אינה אלא מדרבנן], כמבואר בשריע לעיל (סי' שמ"ב סי"א), ולא בגלל שהוא שבות דשבות במקום מצוה. וכתב הגרי"י טייבויט (בהגהות למשני"ב) שנראה שיש לתקן הגירסא בשעה"צ, ובמקום שבות דשבות צריך לומר שבות בבין השמשות.

[משנ"ב ס"ק ה]

לְכָל תְּרֵי שְׁנֵי פְרוּטָה, אֶלְא עַל-יְדֵי שְׁאֵלָה⁶.

6) ואף שארם נחשב בעלים על חפציו אף כשאינם שוים פרוטה, כתב השפת אמת (סוכה כו, ב) שמ"מ אין לפחות משה פרוטה דין ממון [וכמבואר במחנה אפרים הל' גזילה סי' א], וכיון שכתוב בתורה 'לך' צריך שיהיה לו דין ממון בדבר. והקשה המנחת חינוך (מצוה שבה אות יא) שאם כן איך יוצאים ידי חובה בערבה כסוכת או מצה בפסח כשאינם שוים פרוטה, הרי צריך שהיו ילכם, ותירץ העמק ברכה (סוכה ארת כא) שכשאין עוד בעלים אין חיסרון בבעלות על חפץ שאינו שוה פרוטה, ורק בשותפין שהבעלות עצמה אינה גמורה, צריך שהיה לו לכל הפחות שוה פרוטה כהפץ כדי שישבש שלו ממש [וראה תוס' ר"ד סוכה מא, ב], וכן ביאר הגרי"ש אלישיב (הערות סוכה כו, ב). וראה שערי תשובה (סי' תפ"ב ס"ק א), ושו"ת אה"ענור (ח"ג סי' סז ד"ה ומשי"ב להסתפק) חכמת שלמה (סי' תרנ"ג סי"ט) שביארו באופנים נוספים.

[משנ"ב ס"ק ז]

לְקַעוּטֵי גְזוּלָה⁷.

7) וסכך גזול, הסתפק הפמ"ג (משני"ב ס"ק ד) אם הוא פסול בעצם [וגם כשהוא נמשך מסכך כשר לא יועיל דין פסול להכשירו]. או שפסולו הוא רק כסכך מעל עשרים אמה, שאין בו חיסרון עצמי ויועיל דין פסול להכשירו, וצריך שהוא פסול בעצמו, וכן כתב הבכורי יעקב (ס"ק יג) שבדאי פסול הוא בעצמו. וראה דעת הגרי"ח מבריסק (וכרן שמואל סי' טז אות ד) שכיון שפסול זה נלמד מהפסוק של "לך" [לא רק משום יצוה הבאה כעבירה], נחשב הוא כפסול בעצם [וראה מה שכתב הגרי"ש רחובטקי שם]. אכן האבי עזרי (פי"ה מהל' סוכה הכ"ה ד"ה ח"ט) כתב, שהפסול בגזול אינו בסוכה עצמה, שהרי הגזול יכול לצאת בה ידי חובה, ועוד, הרי אף בקרקע גזולה יש חיסרון אף על פי שקרקע אינה נחשבת חלק מהסוכה, ומוכח מזה שאין הפסול בסוכה עצמה אלא בקיום המצוה של הגברא, וראה עוד במנחת חינוך (מצוה שבה אות יא ד"ה עזר) מה שכתב בגדר הפסול של סכך גזול.

וסכך גזול שהתערב עם חוב סכך כשר, כתב הפמ"ג (משני"ב ס"ק ד) שאף שמבואר בגמ' (ביצה לח, ב) שלא נאמר דין ביטול כרוב כשהדב שייך לאדם אחר, מי"מ כאן שהסכך הגזול אינו ניכר ואין ידוע אלו ענפים צריך להחזיר לבעליהם, יש לומר שאין צריך להחזיר אלא דומים, ואם כן יכול הסכך הגזול להתבטל ברוב. אכן, הבכורי יעקב (ס"ק יג, וסי' תרמ"ט ס"ק יא) כתב שלמסקנת הגמ' בביצה איסור התלוו בממון מתבטל ברוב, ולכן מתבטל הסכך הגזול ברוב.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְכִשְׁאוּלָה דְּמִקְא לְיְדֵיהֶם⁸.

8) ולענין ברכה, כתב השו"ת הלכות (סי"ה) שלא יברך, כמבואר במשני"ב להלן (ס"ק ט).

ודין זה שהיושב בסוכת חבירו בגזילה יצא בדיעבד, ביאר החו"א

